

ניל ארמסטרונג

“זהו צעד קטן לאדם וצעד גדול לאנושות”

ניל ארמסטרונג הוא האדם הראשון שנחת על אחד הכוכבים – על הירח. כשיצא מהחללית והניח את רגליו על אדמת הירח, אמר את המשפט הזה. המשפט התפרסם, והיה לאמרה מקובלת בעולם כולו.

שאלות

- א. נסו למצוא במשפט של ניל ארמסטרונג פתרון לקושי המתואר בשירו של נתן זך: “איך הוא מעז... אני לא הייתי מעז”.
- ב. האם עשיתם אי פעם צעד קטן שהיה בסופו של דבר לצעד גדול בשבילכם או בשביל אחרים? מה היה הצעד? האם הוא דרש אומץ?

כל אחד הוא אור קטן, וכולנו אור איתן חנוכה

כשנכנסו יוונים להיכל טימאוו כל השמנים שבהיכל.
 וכשגברה מלכות בית חשמונאי וניצחום
 בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן
 שהיה מונח בחותמו של כוהן גדול,
 ולא היה בו אלא להדליק יום אחד.
 נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים.
 לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה.*
 (תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף כ"א עמוד ב')

שיר הילדים הזה לחג
 החנוכה מבוסס על
 סיפור מציאת פך
 השמן במקדש.
 סיפור זה מופיע
 בתלמוד הבבלי, והוא
 מתאר את המקור
 למנהג הדלקת
 הנרות בחנוכה:

באנו חושך לגרש
 שרה לוי תנאי

בָּאנו חֹשֶׁךְ לְגַרֵּשׁ.
 בְּיָדֵינוּ אֹרֶךְ וְאֵשׁ.
 כָּל אֶחָד הוּא אֹרֶךְ קָטָן,
 וְכָלֵנוּ אֹרֶךְ אֵיתָן.

הרקע לסיפור

בשנת 167 לפני הספירה החל מרד החשמונאים – יהודים בראשות החשמונאים מרדו בשלטון היווני בארץ. אחרי שלוש שנים שחררו היהודים את ירושלים מידי היוונים, וטיהרו את בית המקדש. המדרש הזה מספר על חנוכתו המחודשת של בית המקדש אחרי שהיה בידי היוונים תקופה ארוכה. כדי לחדש את עבודת ה' במקדש היה צריך לשוב ולהדליק את המנורה, אולם בבית המקדש לא נשאר די שמן...

שאלות

- א. הסיפור בתלמוד הבבלי מספר על נס. מהו נס?
- ב. לפי הסיפור, מדוע מדליקים נרות בחנוכה?
- ג. הנס לא היה מתרחש אילולא היו החשמונאים מנסים להדליק את המנורה כבר כשנכנסו להיכל. אם כן, מה אפשר לומר על חלקם של החשמונאים בנס?
- ד. אפשר לומר שבהדלקת המנורה החשמונאים "גירשו את החושך". השיר "באנו חושך לגרש" מדבר על גירוש החושך באמצעות אור קטן, אולם לא מוזכר בו נס. על פי השיר, מה יעזור לאור הקטן לגבור על החושך?
- ספרו על אירוע שהשתתפתם בו או על מקרה המתאים לתיאור "כל אחד הוא אור קטן, וכולנו אור איתן".

בספר זה למדנו את המשנה:

לֹא עֲלִיף הַמְּלֵאכָה לְגִמְזוֹר,
וְלֹא אֶתֶּה בֶן חֲרִין לְהַבְטִיל מְמֻנָּה.

(מסכת אבות, פרק ב' משנה כ"א)

- הסבירו את מעשה החשמונאים ואת המעשה המתואר בשיר הילדים, לאור הרעיון המובע במשנה.

החכמים היו חלוקים בשאלה כיצד יש להדליק את נרות החנוכה:

שאלות

- קראו את הקטע המתאר את המחלוקת בין בית הלל ובית שמאי בעניין מצוות הדלקת נרות חנוכה.
- א. מה הייתה שיטת ההדלקה של כל "בית"?
- ב. יש הטוענים שההבדל בין שיטת בית הלל לשיטת בית שמאי מבטא הבדל בין שתי תפיסות עולם בשאלת תפקיד האש והנרות: האם תפקידם להפיץ אור או לבטל את החושך?

בית הלל אמרו: נרבה את האור בעולם בהדרגה, וכך יפחת גם החושך.

בית שמאי אמרו: תחילה נדליק את כל הנרות, ונבער את החושך בבת אחת.

שיטותיהם של בית הלל ובית שמאי בשאלת הדלקת הנרות יכולות לבטא גם שתי גישות לתיקון פני החברה.

- אילו היינו שואלים את חכמי בית הלל ואת חכמי בית שמאי כיצד לתקן בעיות בחברה, מה הייתה עונה כל קבוצה?
- ג. איזו שיטה אתם מעדיפים? נמקו את תשובתכם.

תנו רבנן: מצוות חנוכה...
בית שמאי אומרים:
יום ראשון מדליק שמונה,
מכאן ואילך פוחת והולך.
ובית הלל אומרים:
יום ראשון מדליק אחת,
מכאן ואילך מוסיף והולך.

(תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף כ"א עמוד ב')

- בבית ספר מסוים בעיר יש בעיה חמורה של אלימות בכיתות ט'. מועצת התלמידים הזמינה את תלמידי חטיבת הביניים להציע דרכים לפתרון הבעיה ולשיפור האווירה בבית הספר כולו. חשבו על שתי הצעות לפתרון: אחת ברוח בית שמאי (ביעור החושך), והאחת ברוח בית הלל (הוספת אור).

לפניכם קטע שכתב בנימין זאב הרצל לפני למעלה ממאה שנים:

שאלות

- לדעתכם, איזו שיטה היה הרצל מעדיף – של בית שמאי או של בית הלל?
- לאור הלימוד שלכם על הרצל ועל חזונו, מהו "המפעל שנעשה"?
- לפי הרצל רק כשכל הנרות דולקים אפשר לשמוח על המפעל שנעשה. הסבירו מדוע.
- הרצל מכנה את הנרות הנוספים "אוהבי הצדק, האמת, החירות, ההתקדמות, האנושות, היופי". בחרו אחד מהמושגים האלה, והראו כיצד הוא בא לידי ביטוי בחברת המופת שתיאר הרצל באלטנוילנד.

תחילה נר אחד, והנה עוד חשך, והנר היחידי עוד עצוב למראה. ואחריו ימצא לו חבר, ועוד אחד, ועוד אחדים. האפלה כליל תחלוף. בראשונה יזרח האור לצעירים, לדלים, ואחרי כן ילוו עליהם האחרים, אוהבי הצדק, האמת, החירות, ההתקדמות, האנושות, היופי. וכשכל הנרות דולקים נשתומם ונשמח על המפעל שנעשה.

(ב"ז הרצל, "המנורה", די וולט, 1897)

למען הדורות הבאים ◀ ט"ו בשבט

כך הולכים השותלים
יצחק שנהר

מה יהא פה, השותלים?

שתיל יבוא בכל גמה

יער-עד יפרש צלו

על ארצנו ערומה

בט"ו בשבט

בט"ו בשבט.

כך הולכים השותלים

רן בלב ואת ביד

מן העיר ומן הכפר,

מן העמק, מן ההר

בט"ו בשבט

בט"ו בשבט.

